

Asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta (63/2022)

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

Viite: HE 63/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta antaa lausunto em. asiassa ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Lausuttavana olevan esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valmiuslakia ja asevelvollisuuslakia. Valmiuslain poikkeusolojen määritelmää ehdotetaan täydennettäväksi siten, että määritelmässä otettaisiin nykyistä kattavammin huomioon erilaiset hybridiuhat. Ehdotettu muutos mahdollistaisi lain eräiden toimivaltuuksien käyttöön ottamisen myös muiden kuin voimassa olevassa poikkeusolomääritelmässä jo mainittujen kansallista turvallisuutta, yhteiskunnan toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia vakavasti ja monialaisesti vaarantavien uhkien ja tapahtumien johdosta. Esityksen tarkoituksena on varmistaa viranomaisten mahdollisuudet vastata tehokkaasti ja oikeasuhtaisesti vallitsevan yhteiskunnallisen tilanteen mukaisiin turvallisuusuuhkiin.

Yleistä

Valmiuslain normaalista poikkeavia toimivaltuussäännöksiä voidaan soveltaa vain siinä määritellyissä poikkeusoloissa, jos tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Suomen turvallisuusympäristön nopean muutoksen, hybridi-vaikuttamisen lisääntymisen ja monimuotoistumisen aiheuttaman kasvaneen turvallisuusuhan vuoksi valmiuslain pikainen uudistaminen (ennen laajempaa Valmiuslain kokonaisuudistusta) ja poikkeusoloja koskevan määritelmän täydentäminen koskemaan vakavia hybridi-vaikuttamistilanteita on erittäin perusteltua.

Valmiuslain 3§ uusi 6. kohta, joka täydentää voimassa olevan valmiuslain poikkeusolojen määritelmää on tarkoituksenmukainen. Lain säännöskohtaisissa perusteluissa 3§ 6. kohdan osalta yhteiskunnan kriittiseen infrastruktuuriin eli yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi välttämättömiin rakenteisiin kuuluvaksi on määritelty mm. lääkkeiden, lääkinnällisten laitteiden sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa käytettävien välttämättömien laitteiden ja tarvikkeiden tuotanto ja jakelu sekä ihmisten terveyden tai turvallisuuden kannalta välttämättömät palvelut. Lain perustelumuiistiossa tällaisiksi palveluiksi on lueteltu sosiaali- ja terveydenhuollon kiireelliset palvelut, kuten ensihoito ja päivystys. Kriittiseen infrastruktuuriin kuuluviksi lain perustelumuiistiossa on lueteltu kuuluvaksi myös em. toimintojen ylläpitämisen ja jatkuvuuden turvaamisen kannalta välttämättömät tieto- ja viestintätekniset palvelut sekä tietojärjestelmät.

On perusteltua, että Valmiuslain §3 mukainen poikkeusolojen määritelmä pyritään kuvaamaan myös uuden kohdan 6 osalta riittävän yksityiskohtaisesti, jotta poikkeusolojen toteaminen olisi mahdollisimman selkeää. Sosiaali- ja terveydenhuollon osalta kriittiseen infrastruktuuriin voidaan ajatella kuuluvan kiireellisten palveluiden, kuten ensihoidon ja päivystyksen, ohella myös laajemmin mm. vaativa erikoissairaanhoidotoiminta ja muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, joiden häiriintyminen vaarantaisi vakavasti kansalaisten terveyttä. Vaativan erikoissairaanhoidotoiminnan häiriintyminen esim. sairaaloiden asiakas- ja potilastietojärjestelmiin tai muihin kriittisiin järjestelmiin kohdentuvan kybervaikuttamisen vuoksi olisi allekirjoittaneen näkemyksen mukaan hyvä kirjata lain yksityiskohtaisiin

perusteluihin ja muutoinkin sosiaali- ja terveydenhuollon kriittisen infrastruktuurin määritelmää olisi tarkoituksenmukaista laajentaa lain perustelumuiistiossa.

Valmiuslain 57a§ (väestön toimeentulon turvaaminen) ja mahdollisen maksuliikennehäiriön huomioiminen esteenä välttämättömien hyödykkeiden hankkimiseen on tarkoituksenmukainen lisäys lakiin.

Lausuttavana olevan lakiluonnoksen 3§ 6. kohta on huomioitu lain §88 kohdalla (sosiaali- ja terveyspalvelut sekä terveydensuojelu), mutta 3§ 6. kohta tulisi huomioida myös lain 11. luvun §86 (sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön toiminta) ja §87 (muu terveydenhuollon ohjaaminen) kohdalla.

Oulussa 4. toukokuuta 2022

Ilkka Luoma
hyvinvointialuejohtaja, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
1. varapuheenjohtaja, STM poikkeusolojen neuvottelukunta